

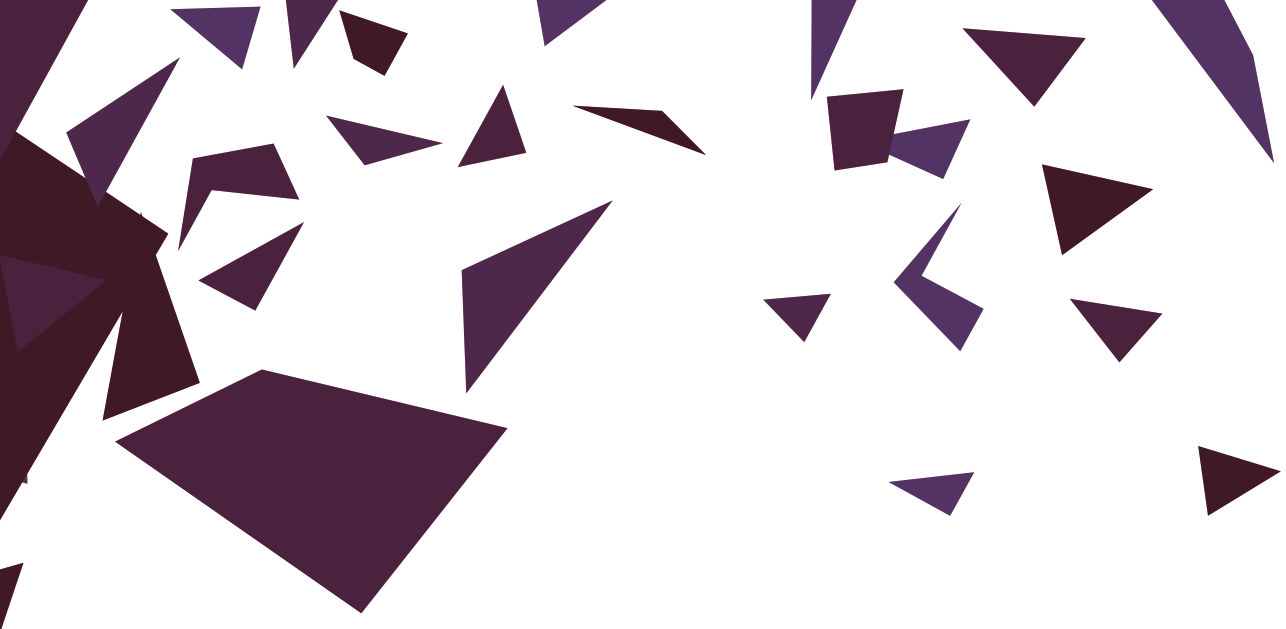
ACREC

ANTI-CORRUPTION
RESEARCH & EDUCATION
CENTRE

СПЕЦІАЛЬНА СЕРІЯ

ACRECREVIEW №1/2021

КРАЩІ ПРАКТИКИ
ПОДОЛАННЯ
АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ
У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПРИСВЯЧЕНО ПАМ'ЯТІ АНДРІЯ МЕЛЕШЕВИЧА

A country that is serious about confronting endemic corruption needs professionals and experts who have a thorough understanding of the issue. Following the Revolution of Dignity, Andrii Meleshevyich took the initiative to turn the Kyiv-Mohyla Academy into the leading academic institution in the country aimed at studying corruption, by helping to create the Anti-Corruption Research and Education Centre (ACREC). Since its creation, ACREC has, in addition to a range of other activities, provided education to several hundred students, activists and public officials. The courses offered by ACREC strengthen the capacity of students to thoroughly understand but also to counteract corruption, and are taught by leading Ukrainian and international scholars and practitioners. This edition of the ACREC Review contains contributions of professor Meleshevyich's students and is dedicated to his memory. It is a comforting thought that the knowledge and values that professor Meleshevyich throughout the years has instilled in his many students at the Kyiv-Mohyla Academy, form a lasting legacy.

Max Bader

СПЕЦІАЛЬНА СЕРІЯ ВИПУСКІВ ACREC REVIEW

Автори:

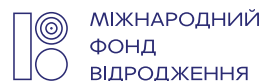
Соломія Зубик, Анна Щербяк, Марта Гломб

Рецензент:

Євген Ніколаєв.

Відповідальні за випуск:

Халімовський Артем та Марія Мамедбекова,
аналітики ACREC.

Публікація видана в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні. Думки та позиції викладені у цій публікації є позицією автора та не обов'язково відображають позицію Посольства Швеції в Україні, Міжнародного фонду «Відродження» та Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE).

ЗМІСТ

1. Вступ.....	6
1.1. Що ми розуміємо під академічним плагіатом?	7
1.2. Яке правове регулювання питання академічного плагіату та чи є академічний плагіат корупцією?.....	7
1.3. Чому необхідно боротися з проявами академічного плагіату?	9
1.4. Яким чином можна боротися з проявами академічного плагіату?.....	10
2. Практики вирішення проблеми академічного плагіату на основі порівняльного аналізу Великої Британії та України.....	12
2.1. Велика Британія.....	12
2.2. Україна.....	14
3. Стратегія (рекомендації) щодо подолання академічного плагіату в українських закладах вищої освіти.....	19
3.1. Кодекс доброчесності.....	19
3.2. Впровадження курсу основ академічного письма на всіх рівнях здобуття вищої освіти.....	20
3.3 Санкції за порушення академічної доброчесності.....	22
3.4. Реформування методів оцінювання успішності студентів.....	24
Висновки.....	27
Список використаних джерел.....	28

1. ВСТУП

Останнім часом в Україні зростає інтерес до питань, пов'язаних з академічною доброчесністю. Це обумовлено як збільшенням кількості повідомлень про випадки академічних шахрайств з боку посадових осіб держави, так і зростанням кількості закладів вищої освіти та відповідно зниженням якості освітніх послуг, які вони надають і збільшенням попиту на дійсно якісні освітні послуги. Одним із порушень академічної доброчесності вважається плагіат.

1.1 ЩО МИ РОЗУМІЄМО ПІД АКАДЕМІЧНИМ ПЛАГІАТОМ?

Загалом термін «плагіат» походить від латинського слова *plagiarius* («викрадач»), а «плагіат» в академічній сфері визначається Єльським університетом як форма крадіжки, порушення чесності в академічній спільноті [41]. Проте, такі ознаки плагіату як «викрадення» чи «запозичення» чужого матеріалу, насправді, можуть применшувати серйозність суті цього порушення. Плагіат в освіті — це завжди акт шахрайства, що має дві складові: крадіжку чужої роботи та обман з метою видати цю роботу за свою [40]. Тому, плагіат — це не лише порушення встановлених законодавством чи університетом вимог, а ще й порушення етичних принципів, як складової академічної доброчесності.

У світовій академічній практиці не існує загального визначення поняття плагіату, а кожен університет послугує своїм самостійно розробленим визначенням цього поняття. Водночас, у науковій доктрині прийнято використовувати ознаки академічного плагіату, запропоновані Тедді Фішман (Teddi Fishman) під час її виступу у 2009 році на 4-тій Азіатсько-Тихоокеанській конференції з питань доброчесності освіти, згідно з якими академічний плагіат виникає тоді, коли хтось:

1. використовує слова, ідеї або продукти роботи,
2. які можуть бути приписані певній особі або джерелу

3. без посилання у своїй роботі на джерела, з яких їх було отримано
4. у ситуації, коли існують легітимні очікування вказівки оригінального авторства,
5. для того, щоб отримати якусь перевагу, оцінку чи вигоду, не обов'язково у грошовому виразі [24, с. 5].

З наведених ознак впливає наступне визначення академічного плагіату – це використання ідей, концепцій, слів або структур без належного визнання джерела та з метою отримання вигоди в умовах, де очікується оригінальність [27, с. 10].

1.2 ЯКЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ ТА ЧИ Є АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ КОРУПЦІЄЮ?

В межах правового поля плагіатом звикли вважати порушення авторських прав. Так, у юридичному словнику Блека (Black's Law Dictionary)¹ зазначено, що плагіат зазвичай є аморальним, проте не є незаконним. Якщо плагіат завдає матеріальної шкоди, то це може свідчити про порушення Закону Ланхама² [26, с. 1809].

В Україні загальне визначення поняття «плагіат» наведене у статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 №3792-

1 авторитетний юридичний словник у США

2 The Lanham Act/Trademark Act of 1946 – основний закон про федеральний товарний знак у США

XII і під ним розуміється оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Поняття «академічного плагіату» на законодавчому рівні з'явилося в Україні у 2017 році після прийняття Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, в якому закріплено перелік дій які є порушенням академічної доброчесності. Відповідно до частини 4 статті 42 цього Закону, академічним плагіатом вважається оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

У 2018 році Міністерством освіти і науки України були розроблені рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо), що викладені у листі від 15.08.2018 №1/11-8681, в яких визначені **поширені прояви (форми) академічного плагіату, якими зокрема є:**

1. Відтворення в тексті наукової роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

2. Відтворення в тексті наукової роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.
3. Відтворення в тексті наукової роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата.
4. Відтворення в тексті наукової роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація.
5. Відтворення в тексті наукової роботи оприлюднених творів мистецтва без зазначення авторства цих творів мистецтва.

У більшості корупція асоціюється лише з хабарництвом, проте, вона охоплює значно ширше поняття. Так, найбільша антикорупційна неурядова організація у світі Transparency International визначає корупцію як зловживання довіреною владою у приватних інтересах³.

Корупція в академічній сфері охоплює порушення академічної доброчесності. Так, на думку Єлени Денісової-Шмідт (Elena Denisova-Schmidt), студент, який пише наукову роботу і

3 Див. наприклад: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>

плагіатити її текст без вказівки на джерело, а потім здає та отримує за неї оцінку вчиняє акт шахрайства, що прийнято вважати однією з форм корупції¹. Потім викладач, який відповідальний за оцінювання цієї роботи, вирішує не реагувати на факт плагіату в ній. У такому випадку цей викладач вже використовує довірену йому владу у своїх інтересах у більш широкому сенсі. Йому можуть навіть не платити за ігнорування плагіату, він просто може не мати часу чи бажання відреагувати належним чином. Проте, у будь-якому випадку, те, що інші могли б назвати виключно «студентською» чи «академічною недоброчесністю», на думку Elena Denisova-Schmidt, насправді, є нічим іншим як корупцією у її класичному вигляді [22, с. 62-63].

1.3 ЧОМУ НЕОБХІДНО БОРОТИСЯ З ПРОЯВАМИ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ?

Академічний плагіат не є проблемою виключно сучасності, можна сміливо припустити, що він існував протягом усього часу існування вищої освіти. Проте, сьогодні важливість ролі вищої освіти як для конкретної людини, так і для держави важко переоцінити. Для держави люди з вищою освітою є інтелектуальним капіталом. Крім того, покоління тих хто сьогодні навчається в університетах, завтра може визначати долю держави, тому дуже важливо, щоб люди, які звернулися за вищою освітою, отримували саме якісний освітній

продукт, що неможливо за умови все-охоплюючого поширення академічного плагіату.

Дослідження, які проводились у Європі в межах проекту Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe (2013 рік) [29], показали рівень академічного плагіату в університетах на прикладі шести країн (Бельгії, Чехії, Кіпру, Литви, Польщі та Об'єднаного Королівства). З цього дослідження вбачається, що приблизно від 35% до 55% студентів університетів з указаних країн зізнались, що вони навмисне чи випадково вдавались до академічного плагіату [25, с. 77]:

В Україні близьке за темою і періодом дослідження проводилось у 2015 році та носило назву «Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку». За даними цього дослідження, переважна більшість студентів, а саме понад 90%, використовувала плагіат у тій чи іншій формі. Дане дослідження також показало, що знання про те, що їхні дії є плагіатом, майже не спиняє студентів від використання плагіату в навчанні, а академічне середовище є більш толерантним до плагіату, ніж до інших форм академічного шахрайства [2, с. 41]. Водночас, це дослідження проводилось ще до набрання чинності Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, в якому було вперше визначено поняття академічної доброчесності. Проте, новіші дослідження, а саме результати опитування студентства у 10 закладах вищої освіти – учасниках про-

4 Див. наприклад: https://en.wikipedia.org/wiki/Corruption#cite_note-112

екту SAIUP 2016 та 2018 років, теж показали, що від 34% до 58% (у 2016 році) і від 29% до 55% (у 2018 році) студентів вважають допустимим завантажувати готові реферати з Інтернету та здавати їх [13, с. 14].

Результати наведених досліджень показують масштаби української проблеми академічного плагіату, це своєрідний зріз ставлення суспільства до цієї проблеми, який дозволяє навіть припустити, що академічний плагіат в Україні набув статусу своєрідного «культурного явища».

1.4 ЯКИМ ЧИНОМ МОЖНА БОРОТИСЯ З ПРОЯВАМИ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ?

Оскільки є підстави стверджувати, що академічний плагіат є формою корупції, то відповідно, боротися з цим явищем теж можливо з використанням підходів, властивих для боротьби з корупцією, а для того, щоб побороти корупцію, як відомо, спершу слід виявити причини її виникнення.

Академічний плагіат, як порушення академічної доброчесності, частково залежить від волі безпосереднього студента, який його вчиняє. Як було описано вище, українські студенти, навіть знаючи, що їх дії підпадають під визначення плагіату, продовжують вдаватися до нього, адже їм відомо про толерантне ставлення до плагіату з боку викладацького складу.

У своїй книзі під назвою «Controlling corruption» Роберт Клітгард (Robert Klitgaard) спробував пояс-

нити причини появи корупції за допомогою моделі «принципала-агента», яка до того широко використовувалась в економіці та соціології. У випадку з корупцією, згідно запропонованої моделі, принципалом виступатиме носій державної влади, агентом – бюрократ, якого уповноважено реалізовувати делеговані йому принципалом функції, а клієнтом – народ, якому агент, на підставі доручення, отриманого від принципала, надає певні державні послуги. Між принципалом та клієнтом завжди існує брак інформації щодо належного виконання агентом своїх повноважень, тому принципалу може бути навіть невідомо про те, що агент вчиняє якісь корупційні дії. Задля уникнення таких ситуацій, рекомендовано послуговуватися формулою, за якою корупція виникає тоді, коли агент наділений монополією влади та дискрецією власних повноважень і не підзвітний принципалу до повної міри. Інакше кажучи, корупція = (монополія влади + дискреція (самостійність у прийнятті рішень) – підзвітність (відповідальність) [31, с. 69-75].

Змістивши фокус цієї моделі на рівень нижче, можна застосувати її до ситуації з академічним плагіатом. Зокрема, якщо припустити, що недоборочесні студент чи викладач будуть агентами, а університет – принципалом, то за умови збільшення контролю за ними в сфері дотримання вимог щодо академічної доброчесності, ні перші, ні другі не зможуть нехтування ними та вдаватися до або ігнорувати прояви академічного плагіату. Згідно моделі принципала-агента найдієвішими методами боротьби

з плагіатом є збільшення вірогідності покарання за недотримання вимог академічної доброчесності і збільшення величини покарання для недоброчесних агентів. Таким чином, агенти сприйматимуть недоброчесність як економічно невигідну стратегію, і слідування правил та вимог здаватимуться більш привабливим.

Водночас, у разі якщо плагіат стає системною проблемою, боротися з проявами академічного плагіату лише за допомогою моделі принципала-агента не видається раціональним. Плагіат – це симптом «пошкодженої» системи вищої освіти та невмотивованості студентів та викладачів змінювати її. Ефективність боротьби з плагіатом насамперед вимагає співпраці з боку студентства, закладів освіти та органів управління ними і викладачів, що свідчить про можливість застосування у цьому випадку методу колективної дії (collective action method). Зокрема, суть цього методу полягає у тому, що зацікавленим акторам набагато вигідніше внести своїми діями вклад у вирішення спільної проблеми для того, щоб досягнути результатів, аніж залишатись осторонь проблеми та нести її негативні наслідки разом з іншими[34].

Отже, академічний плагіат - це багатогранне поняття, яке можна звести до запозичення студентом чужого матеріалу з метою видати його за свій з метою отримання певної вигоди. Академічний плагіат - це порушення етичних принципів та академічної доброчесності, а також акт шахрайства та,

фактично, прояв корупції, тому, з ним важливо боротися. Українська історія боротьби з академічним плагіатом наразі перебуває на початковому етапі. Попри розроблене національне законодавство, покликане сприяти зменшенню проявів цього явища, плагіат залишається системною, а не поодиноким проблемою у культурі українського студентства. У зв'язку з цим, ефективні підходи усунення плагіату повинні спиратися на кращі світові практики та мати системний, а не точковий, характер.

2. ПРАКТИКИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ НА ОСНОВІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

Насправді проблема порушення академічної доброчесності є по всьому світі, зокрема й у Великій Британії. У дослідженні, викладеного на сайті plag.ri було проаналізовано близько ста тисяч праць. За результатами дослідження, Україна має 34% показника плагіату, Велика Британія-14%[14]. Як пише у своїй статті Андрощук І.М. «Академічна доброчесність: європейський досвід»: «Поширена у нас думка, що в Європі плагіату немає, за нього не відраховують, але насправді це не так»[1, с. 25]. Як приклад, у газеті «Таймс» в одній із публікацій 2016 року, на основі отриманих даних було спостереження, що іноземні студенти вдаються до плагіату в чотири рази більше. Занепокоєння викликає факт, що 50000 британських університетів, яких спіймали на плагіаті за останні три роки, були здебільшого іноземні студенти. Зі 129 університетів Великобританії, які брали участь у розслідуванні Кентський університет зайняв перше місце із найбільшою кількістю випадків академічних порушень - 1947, Вестмінстерський університет - 1933, Університет Східного Лондона - 1828, Університет Шеффілда Халлама - 1740 та Університет Оксфорд Брукс - 1711. Університети критикували за те, що вони зараховують студентів

із низьким рівнем англійської мови, оскільки вони платять в рази більше за навчання[20].

Тому, для оцінки рівня академічної доброчесності було взято за основу аналіз досвіду Великої Британії та України. Важливо побачити, як сприймають/не сприймають порушення академічної доброчесності у Великій Британії та Україні, та врахувати ефективні методи боротьби з плагіатом та існуючі прогалини.

2.1 ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Багато студентів вдається до плагіату, хтось навмисне, а хтось ні. У Великій Британії всі заклади, які надають певний ступінь освіти, відповідають за дотримання академічної доброчесності. Дана відповідальність закріплена у Кодексі якості вищої освіти Великої Британії, який опублікований Агенцією забезпечення якості Великої Британії разом з університетами (QAA). Агенція має Протидію порушенням, згідно з якою, Агенція відповідно до Процедури протидії порушенням може проводити свої розслідування щодо закладів вищої освіти, якщо є сумніви щодо дотримання академічних стандартів доброчесності закладів вищої освіти.

Наприклад, якщо стає відомо, що університет порушує процедуру плагиату і тим самим не дотримується відповідальності, яка передбачена у Кодексі якості[9].

Загалом, Кодекс якості вищої освіти, розроблений у 2018 році QAA за дорученням Постійного комітету Великобританії з оцінки якості. Кодекс ґрунтується на елементах, які задають **орієнтир для ефективного забезпечення якості. Зокрема, це:**

- ▶ Очікування;
- ▶ Основні практики;
- ▶ Поширені практики;
- ▶ Поради та вказівки[38].

У Частині В6 Кодекс якості містить показники, які стосуються прийнятної та неприйнятної академічної практики[9].

У країні практикують на початку навчального року всіх студентів ознайомлювати із програмним забезпеченням для перевірки на плагіат під час навчальних семінарів та занять. Абсолютно всі роботи проходять перевірку на плагіат, у разі виявлення плагіату керівництво університету повинне вживати невідкладних дій. Важливим аспектом у перевірці робіт на плагіат є те, що програмне забезпечення використовується для надання відгуку.

Перевагою також є те, що інформацію про академічну поведінку студенти отримують як усно, так і письмово на початку навчання, так і в процесі

проходження різних курсів. У силабах наявні види покарання, передбачені за академічну недоброчесність. Хоча студентам надається різноманітна допомога для розуміння і подальшого уникнення академічної недоброчесності, але вона все одно спостерігається у великому обсязі серед міжнародних студентів на аспірантурі (75% аспірантів Лондонського університету королеви Марії, у яких виявили плагіат, були з-за кордону, а третина з Китаю) та докторантурі[20; 9]. Внаслідок цього, було створено робочу групу, яка забезпечуватиме належне подання інформації, тренінгів, семінарів про академічну доброчесність для студентів та викладачів.

Тож, розглянувши приклад академічної доброчесності у Великій Британії, відповідно до дослідження поширення плагіату у вищій освіті (Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe - IPPHEAE) було виокремлено сильні та слабкі сторони діяльності з питань академічної доброчесності:

СИЛЬНІ СТОРОНИ, МОЖЛИВОСТІ

- ▶ Значний обсяг досліджень плагіату та оцінки політики та систем проводиться вченими з усієї Великобританії приблизно з 2001 року;
- ▶ Висновки дослідження розповсюджено у вигляді статей та настанов, доступних у всьому світі;
- ▶ Культура нагляду у Великобританії

через національний аудит якості та зовнішнє обстеження системи сприяла підвищенню прозорості систем оцінювання та процесів, які безпосередньо впливає на відповідальність за рішення щодо академічних проступків та плагіату;

- ▶ Усі вищі навчальні заклади Великобританії використовують спеціальну програму для виявлення плагіату;
- ▶ Дедалі більше установ впроваджують політику та систему систематичного використання таких інструментів;
- ▶ Інституційна політика багатьох установ розроблена для забезпечення швидкої, послідовної та справедливої відповіді та результатів перевірки після звинувачень в академічній неправомірній поведінці;
- ▶ Офіс незалежного судді (в Англії та Уельсі) опікується скаргами студентів на несправедливу практику та перевіряє їх.

СЛАБКІ СТОРОНИ, ЗАГРОЗИ

- ▶ Написання письмових робіт іншою особою на замовлення є досить популярним явищем. (Згідно із запитами про доступ до публічної інформації виявлено 17 000 правопорушень на рік, але ці дані не є конкретизованими). На початку 2016 року компанія OKessays розмістила рекламу в лондонському

метро. Така реклама потрапила на дошки оголошень університетів, а також візитні картки та листівки тощо[9];

- ▶ Не всі ВНЗ Великобританії мають прозорі та справедливі інституційні системи [21].

2.2 УКРАЇНА

Для розгляду питання академічної доброчесності в Україні, варто переглянути результати опитування, яке було проведене завідувачем кафедри англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Ольгою Полоцькою у 2020 році серед студентів двох закладів вищої освіти: Української інженерно-педагогічної академії та Національного фармацевтичного університету. Опитування мало на меті показати знання студентів щодо академічної доброчесності та захисту прав інтелектуальної власності в академічному середовищі. Було опитано 69 студентів фармацевтичних та педагогічних наук[19]. Вибір студентів таких спеціальностей обумовлений такими причинами:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII передбачає дотримання академічної доброчесності. Також цим Законом, а саме у пунктах 2-3 статті 42, передбачається, щоб педагогічні працівники, студенти надавали достовірну інформацію про методи та результати дослідницької та творчої діяльності[17]. Тобто, педагогічний колектив виступає як канал

одержання знань, через який вони передаватимуть відповідні знання своїм студентам після закінчення навчання;

2. Українська інженерно-педагогічна академія - це академія, яка поєднує як гуманітарну, так і технічну спеціальності. Студенти обох спеціальностей повинні розумітися на інтелектуальній власності для того, аби застосовувати ці знання у наукових роботах. Варто зауважити, що це одним з небагатьох закладів вищої освіти, який має відділ з питань інтелектуальної власності та освітню програму;
3. Студентів Національного фармацевтичного університету було обрано, оскільки специфіка їхньої професійної діяльності та рівня порушення прав інтелектуальної власності вважається найвищим у фармацевтичній практиці.

Віковий діапазон опитування становив від 19 до 35 років: 25% у віці 22 роки, 22%- 23 роки, 15%-20 років, 12%-19 та 24 років, 9%-21 рік, 1%-25,28,35 років. Жінки-респонденти становили 73,44% та чоловіки-респонденти-26.56%[19].

Результати цього анонімного опитування свідчать про наступні висновки:

На твердження «Готовність студентів отримати інформацію про наукову та академічну доброчесність» (Табл. 1) близько половини студентів вказали, що готові отримувати інформацію на лекціях, менше половини - під час практичних занять та в рамках спеціальних курсів.

Таблица 1

Готовність студентів отримати інформацію про наукову та академічну доброчесність.

Відповідь даю	Відповіді (у %)
Охочий до	81.25
<i>На лекціях</i>	40.6
<i>Під час практичних занять</i>	26.56
<i>В рамках спеціальних курсів</i>	14.06
Не бажаючи	18.75
Нема відповіді	7.2

Нехтування студентами академічною доброчесністю пояснюється зазвичай тим, що більшість студентів не знають різниці між академічною недоброчесністю та плагіатом. З одного боку, 40% студентів змогли розмежувати ці поняття, 44% визначили академічну недоброчесність як використання будь-яких матеріалів під час іспиту, 23% визначили це як плагіат, 18% - наукова нечесність, 13% утримались від відповіді. З іншого боку- лише 39% студентів правильно визначили академічний плагіат, 6%-порушення авторських прав.

Щодо мети подання списку літератури у роботі, більшість студентів, а саме 52% зазначили, що потрібно надати джерела, які автор використав у своїй роботі, 21% зазначили, це потрібно для того, щоб читач зміг звернутись до цих джерел, 13% вважають, що це необхідне аби довести науковій спільноті, що ви є одним з однодумців, 10% вказали, що існує таке правило, 2% не відповіли[19].

Можемо зробити висновок, що студенти не до кінця розуміють поняття академічної доброчесності, її принципи та види. І тому, саме через незнання, студенти не розуміють чи це вони порушують академічну доброчесність чи ні. Хоча студенти стверджують, що відсутність знань щодо академічної доброчесності не є причиною порушення прав інтелектуальної власності. Як вони самі зазначають, головними причинами є доступ до знань через Інтернет - 36%, 28% вказали, що це нездатність людей створити власний інтелектуальний продукт та 27% стверджують, що причина ховається у відсутності належної законодавчої бази[19].

У даному опитуванні студентам було запропоновані фактори, які потрібно поставити у порядок значущості порушення академічної доброчесності:

Таблица 6

Індекс значущості факторів, що сприяють порушенню правил наукової та академічної доброчесності.

Фактор	Індекс значимості
Перевантаження студентів письмовими завданнями з різних предметів, які потрібно виконати за короткий час	0,064
Відсутність чітких та універсальних правил оцінки оригінальності тексту та їх впливу на загальну оцінку / оцінку за письмову роботу	0,073
Нейтральне / толерантне ставлення викладачів до плагіату	0,1255
Відсутність розуміння необхідності та мети виконання письмових робіт	0,1915
Нерозуміння того, що таке плагіат	0,4905

Дане опитування мало на меті перевірити, чи академічна доброчесність в Україні є великою проблемою чи ні[19]. Найбільшою проблемою, виявлену під час дослідження було не у тому, що студенти вдаються до порушення академічної доброчесності, не знають, що це таке, що таке плагіат, а в тому, що власне через незнання вони вважають, що це не є проблемою у ЗВО. Тобто, ми бачимо низький рівень знань у даній проблемі. Дослідження показало, що так, проблема академічної доброчесності є і потребує багато зусиль, для вдосконалення.

В Україні діє проєкт зі сприяння академічній доброчесності: Проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти». Даний проєкт реалізується за допомогою Американських рад з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні, Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. **Мета проєкту - це об'єднати професійну спільноту освітян задля обміну досвідом та співпраці, аби закріпити принципи академічної доброчесності в середній та вищій системах освіти України.** Даний проєкт розпочався 1 вересня 2020 року і триватиме до 30 липня 2022 року[11]. У ньому беруть участь 60 університетів, серед яких, зокрема: Національний університет «Києво-Могилянська академія», Український Католицький Університет, Національний університет «Львівська політехніка», Чорноморський національний університет імені Петра Могили тощо[3]. Протягом 2020-2022 років

у рамках Проєкту з боку команди, національних та міжнародних експертів:

- ▶ університетам надаватиметься підтримка для того, щоб створити ефективну модель внутрішнього моніторингу якості освіти та впровадження академічної доброчесності;
- ▶ розвиток НАЗЯВО та створення єдиного системного підходу для реалізації вимог щодо академічної доброчесності;
- ▶ створення рекомендацій, практик щодо сучасних практик викладання із дотриманням академічної доброчесності.

Варто зауважити, що відбувся перший етап Проєкту. З 1 грудня до 5 лютого 2021 року відбулося опитування викладачів та студентів 60 університетів України, стосовно практик академічної доброчесності в університеті. У березні 2021 року університети мали отримати інформацію про результати опитування для опрацювання[12].

На сьогодні, різні інституції, на кшталт, Міністерства освіти і науки України, Національне агентство із забезпечення якості освіти, проекти спільно з іноземними організаціями мають власні ініціативи сприяння академічної доброчесності. Це вебінари щовівторка від НАЗЯВО, курси (EdEra), конференції, бюлетені, з одного боку. З іншого боку, це нормативно-правова база, зокрема закони (ЗУ «Про вищу освіту», ЗУ «Про освіту»), рекоменда-

ції («Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти»), кодекси академічної доброчесності у Зкладах вищої освіти. Це допомагає даній проблемі бути «на слуху» та помалу формувати культуру академічної доброчесності серед студентів та викладачів.

Отже, ми розглянули питання академічної доброчесності у Великій Британії та Україні. Побачили, що питання академічної доброчесності є актуальним не лише для України, а й для розвинених країн. З'ясували, що у Великій Британії більш налагоджена система діяльності з питань академічної доброчесності, але існують і ряд проблем, зокрема написання письмових робіт іншою особою. Щодо України, то дане питання набирає обертів. Опитування показали, що нам потрібно приділяти велику увагу саме навчання та розвитку питання академічної доброчесності.

3. СТРАТЕГІЯ (РЕКОМЕНДАЦІЇ) ЩОДО ПОДОЛАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Основою нашої стратегії є формування єдиного суспільного запиту зі сторони всіх задіяних стейкхолдерів. Лише тиск з боку усіх сторін зможе досягти зсуву парадигми, а не косметичних змін. У формуванні своєї стратегії ми керувалися рекомендаціями Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), які наголошували, що задля подолання інституційних вад у сфері освіти варто наголошувати не на усуненні корупціогенних факторів, а на поширенні доброчесності [30]. Наші заходи спрямовані на позиціонуванні доброчесності як спільного знаменника для досягнення освітніх цілей, а не на збільшенні вірогідності покарання та його ефективності.

3.1 КОДЕКС ДОБРОЧЕСНОСТІ

ЦІЛІ

Введення кодексу доброчесності на рівні університету відповідає насамперед трьом цілям:

- ▶ Затвердити на рівні інституції сукупність моральних принципів і правил, яких буде дотримуватися кожен член цієї інституції. Спільне формування та затвердження таких норм є символом консенсусу інституції щодо очікувань, цілей та напрямків розвитку, а також зо-

бoв'язанням кожного члена освітньої установи дотримуватись цих правил задля загального блага.

- ▶ Демонструвати готовність закладу застосовувати санкції та покарання за недотримання правил доброчесності, що знижує авторитет закладу
- ▶ Проектування гарантійних зобов'язань закладу перед системою вищої освіти та суспільством загалом щодо вдосконалення освітньої системи, захисту академічної цілісності, та нульової толерантності до академічної недоброочесності.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Важливим елементом кодексу доброчесності є саме його локальність, яка не лише надає змогу динамічно відображати життя студентської спільноти ЗВО в якому він застосовується, а й забезпечити врахування нюансів окремих освітніх спільнот [6]. На даний момент введення кодексу доброчесності регламентується нормами законів та підзаконних актів, але процедура розробки такого кодексу не прописана. Як наслідок, заклади вищої освіти створюють формальні кодекси доброчесності, без залучення академічної спільноти.

ти, в яких більшість термінів віддзеркалюють норми закону, а не потреби університету та його культуру[7]. Ми вважаємо, що введення кодексу доброчесності має регламентуватися органами ліцензування освітньої діяльності, а введення та розробка самого кодексу повинно проводитися учасниками освітнього процесу відповідної інституції. Викладачі, співробітники, адміністрація університету та студентство повинні сформувати такий кодекс на основі обговорень та опитувань студентства для того, щоб ефективно відобразити залучення усіх осіб, на яких він поширюватиметься. Затвердження етичного кодексу може відбуватися на рівні Вченої ради університету [15]. Єгор Стадний зазначає, що для впровадження потенційного покарання за порушення етичних норм, Кодекс доброчесності повинен синхронізуватися з Положенням про організацію освітнього процесу, Статутом, тощо.

Таким чином, міжнародні інституції та органи ліцензування зможуть враховувати наявність кодексу доброчесності та його ефективність при виборі партнерів для наукових досліджень, акредитації навчальних програм, тощо, тим самим посилюючи довіру до наукових напрацювань академічної спільноти українських ЗВО.

МОНІТОРИНГ

Оскільки основною метою введення кодексу доброчесності є формування освітньої культури з нульовою толерантністю до плагіату, оцінкою

ефективності такого заходу має бути дослідження цінностей навчальної спільноти та загальне обговорення на формальних та неформальних платформах. Адміністрація університету, органи студентського самоврядування, або ж неурядові організації, на кшталт «Американські Ради з міжнародної освіти», можуть бути відповідальними за фасилітацію таких досліджень.

Ми сформували ключові показники ефективності на основі дослідження рівня доброчесності від Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP):

- ▶ % студентів, які вважають що крас-
ти тексти неприпустимо;
- ▶ % студентів, які знають як пра-
вильно посилатися на використані
роботи;
- ▶ оцінка ефективності санкційної
політики університету за плагіат;
- ▶ оцінка сприйняття доброчесно-
сті студентства (який % студентів
в університеті / на факультеті не
списують / не копіюють / не вико-
ристовують чужі тексти без належ-
ного посилання на джерело)

3.2 ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ ОСНОВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА НА ВСІХ РІВНЯХ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У США на першому році навчання студенти зобов'язані пройти курс по основам академічного письма, незалежно від їхніх навичок, факультету,

та освітній рівень. Така практика не є світовою, але є визнаною ефективною стратегією для формування культури академічної доброчесності [28].

У межах SAIUP було розроблено курс «Основи академічного письма», який охоплює основи принципів та навичок академічного письма. [18]. Ми вважаємо, що обов'язкове введення цього курсу на бакалаврському рівні допоможе досягти наступних цілей:

- ▶ покращення розуміння та поінформованості стосовно етичних принципів академічної доброчесності (здобуття практичних навичок щодо правильного посилання на джерела, цитування, тощо);
- ▶ оволодіння навичками написання текстів та висловлювання власної думки;
- ▶ формування культури доброчесності через практичне розуміння кодексу доброчесності та наслідків плагіату.

Більше того, навчання кращим практикам академічного письма не повинно завершуватися після складання іспиту, а тому важливо створити Центри Письма, де студенти могли б отримати консультацію щодо написання робіт, правильних посилань, тощо.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Ми вважаємо що успішне проходження даного курсу повинно бути однією з **вимог МОН** для отримання

вченого ступеня бакалавра та магістра⁵. Найважливішими складовими впровадження цього курсу є адміністрація університету, яка повинна популяризувати культуру доброчесності, та викладачі, які на власному прикладі повинні продемонструвати кращі практики роботи з джерелами.

Ми рекомендуємо заснувати Центри Письма (Writing Centers) на рівні університетів для створення точкової або й систематичної підтримки для студентів молодших курсів. Створення таких центрів на рівні університету є досить поширеною практикою в США та Європі, і допомагає студентам покращити навички академічного письма і загальну успішність[36; 39]. Часто відвідування таких центрів є обов'язковою частиною курсу академічного письма[39]. Консультації надаються безкоштовно здебільшого студентами старших курсів або бібліотекарями⁶, які пройшли відповідне тренування і вважаються «репетиторами». Репетитори не перевіряють роботи, не ставлять оцінок, і не редагують роботи студен-

5. Згідно чинного законодавства, МОН не може встановлювати вимоги щодо конкретних навчальних дисциплін, які можуть вивчати студенти. Ми вважаємо, що, оскільки законодавство визначає відсутність платів у кваліфікаційних роботах студентів як обов'язкову умову для отримання вченого ступеня, логічно було б також регламентувати проходження курсу академічного письма як обов'язкову умову допуску до написання таких робіт та/або отримання вченого ступеня. В крайньому випадку, університети можуть самостійно вести такий обов'язковий курс для всіх факультетів. Таким чином, університети зможуть продемонструвати освітньому ринку свою відданість принципам доброчесності, і просигналізувати освітні стандарти для абітурієнтів. Така практика є досить поширеною в приватних університетах США. (наприклад - Коледж Велслі, Браунський Університет, Гарвардський університет)

6 У читача одразу може виникнути логічне запитання – хто за це буде платити? У світі репетиторство в Центрах Письма є оплачуваною роботою для студентів старших курсів і бібліотекарів. Залучення кваліфікованих працівників на волонтерських засадах є малоймовірним, а тому ВНЗ і МОН повинно шукати методи фінансування подібних ініціатив для досягнення встановленими ними цілей.

тів. Натомість, вони допомагають студенту самостійно покращити роботу через застосування правил письма, визначення закономірності граматичних помилок у їхньому письмі, тощо [33]. Такий низовий підхід організації не лише допоможе студентам відчувати себе на одному рівні з людьми, які надаватимуть фідбек щодо їхніх робіт, а й додатково наголосити на культурі добросовісності в університеті.

МОНІТОРИНГ

Задля оцінки ефективності введення курсу академічного письма в контексті усунення плагіату, ЗВО повинні:

- ▶ забезпечити викладачів інструментами для перевірки рівня плагіату (зокрема, доступ до онлайн-платформ як Unicheck, Strike Plagiarism та ін)

Викладачі університету повинні:

- ▶ перевіряти рівень плагіату у всіх роботах учнів через використання онлайн-платформ
- ▶ інтегрувати процес пошуку, використання, та цитування джерел у план курсу
- ▶ включати оцінку вміння використання джерел та цитування як критерій при оцінці робіт студентів

3.3 САНКЦІЇ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Ми вважаємо, що **механізм покарання сам по собі не є ефективним** заходом викорінення плагіату. Ціллю імплементації чітких санкцій є, перш за все, відображення нульової терпимості до плагіату. Зараз у студентів є чимало прикладів того, як плагіат допомагає людям у їхньому кар'єрному зростанні і не несе негативних наслідків. Відсутність негативних наслідків та реакції лідерства на запит суспільства відображає усталеність плагіату в освітній культурі. Тому для університету важливо прийняти чітку принципову позицію, адже це стане основним елементом для визначення довіри учасників освітнього процесу до політики доброчесності [37].

Отже, ціллю застосування покарань є роз'яснення нульової толерантності до плагіату та показати, що плагіат не є виправданою мірою для досягнення успіху.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Передумовою застосування санкцій за порушення академічної доброчесності має бути формування відповідної етичної комісії. Міжнародні практики наголошують, що процедура розгляду порушення є важливішою, ніж розмір самої санкції, адже вона відображає рівень залученості та серйозності сприйняття плагіату[35].

Стадний та Лічман спираються на практику американських університетів, де етична комісія в обов'язковому порядку складається з завідувача кафедри, співробітників університету, та, для випадків, якщо порушення вчинене студентом, представників студентського самоврядування [5; 15]. Призначення санкцій вирішується у ході слухання, де всі члени етичної комісії розглядають наведені докази та голосують щодо визнання вини. Голова етичної комісії тоді призначає санкції, які мають відповідати розміру порушення та відповідати типам санкцій, визначених Кодексом доброчесності. Важливо також зазначити, що етична комісія – це не сталий орган. Члени етичної комісії обираються методом відбору зацікавлених осіб, а на розгляд справи рандомно складається колегія з 3-5 осіб, таким чином університети демонструють неупередженість у розгляді справ. У кінці розгляду справи голова етичної комісії формує висновок, на основі якого запроваджуються санкції. Хоча розгляд справ відбувається у закритому порядку, залучення представників студентства та викладацького складу демонструє відданість кожного учасника навчального процесу цінностям доброчесності.

Види покарання поділяються на заходи виховного характеру (відвідування тренінгів, тощо) та дисциплінарного характеру (втрата стипендії, не зарахування кредитів за курс, відрахування, тощо). Однак, Лічман визначає, що покарання за плагіат повинно поширюватися на осіб поза університетом також, у формі відмови брати участь у наукових кон-

ференціях та семінарах, де організаторами / спікерами є плагіатори, заяви університету проти присудження звань / ступенів / урядових позицій недоброчесним особам, тощо [5]. Такі заходи формують моральний орієнтир університету і запевняють учасників учбового процесу що стандарти доброчесності не обмежуються стінами університету.

МОНІТОРИНГ

Для фіксування ефективності впровадження санкцій про порушення академічної доброчесності необхідно моніторити:

- ▶ кількість звернень з підозрами про порушення кодексу доброчесності;
- ▶ кількість розглянутих справ та рішення за результатами їхнього розгляду;
- ▶ кількість учасників освітнього процесу, які б хотіли долучитися до діяльності етичної комісії;
- ▶ анонімні опитування студентства щодо ефективності діяльності етичної комісії.

Якщо результати моніторингу дають нейтральні або амбівалентні результати (напр. 0 звернень з підозрами про порушення кодексу, або неоднозначна оцінка ефективності діяльності етичної комісії студентством), такі результати будуть трактуватися як неефективне впровадження санкцій, що свідчить про низьку видимість проблеми доброчесності в ЗВО. У такому ви-

падку, ЗВО буде зобов'язаний розробити та презентувати план заходів щодо підвищення рівня видимості доброчесності на наступний рік. Якщо результати залишаються амбівалентними або будуть конфліктувати між собою після впровадження заходів, органи ліцензування будуть зобов'язані провести зовнішню оцінку якості освіти у ВНЗ, і, у крайньому випадку, позбавити його ліцензії на провадження освітньої діяльності.

3.4 РЕФОРМУВАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

В опитуванні студентів східно-європейських країн ОЕСР помітило таку закономірність – студенти аргументують використання плагіату великим обсягом та кількістю робіт, які вони мають виконати у ході навчального процесу, а викладачі стверджували, що з таким великим обсягом вони не можуть детально проаналізувати кожну роботу і виявити в ній елементи плагіату [37]. Це замкнуте коло призводить нас до заключної стратегії, яка допоможе змінити норми доброчесності університету – зміна інструментів оцінювання результатів навчання для зниження можливостей для плагіату. Звісно така стратегія вимагатиме значно більше ресурсів, ніж написання кодексу, але може цілеспрямовано змінити першопричину плагіату – перевантаженість викладачів та студентів, пасивний та неструктурований освітній процес націлений на відтворення інформації, а не аналіз та синтез.

ЦІЛІ

- ▶ створити механізми оцінки успішності студентів які зменшують вірогідність та доцільність використання плагіату;
- ▶ реформувати навчальний процес у напрямку персоналізованої освіти, критичного мислення та застосування знань, замість пошуку відповідей на шаблонні питання;
- ▶ стимулювання публікацій наукових робіт у провідних міжнародних журналах;

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Перш за все, завідувачі кафедр університету та викладачі повинні заборонити повторне використання екзаменаційних питань та поточних завдань. ETINED зазначає, що така практика у комбінації з нерегулярним використанням автоматизованих перевірок на плагіат спонукає студентів брати за основу виконані завдання інших років [23]. Більше того, студенти, які знають питання наперед, мають несправедливу перевагу над іншими, що дискредитує екзаменаційний процес.

На рівні кафедри чи деканату має бути затверджена процедура розподілу балів, у якій питома вага завдань, які вимагають індивідуального підходу та критичного мислення студента, є найбільшою у загальній оцінці – презентації, оцінки поточних подій, та проведен-

ня індивідуальних досліджень⁷ у ході курсу.

МОНІТОРИНГ

Для викладачів:

- ▶ % плагіату в роботах студентів;
- ▶ публікації робіт їхніх студентів у провідних міжнародних журналах у якості колабораторів;
- ▶ для студентів:
- ▶ оцінка розвитку критичного мислення завдяки курсу;
- ▶ оцінка актуальності та застосування набутих знань у інших сферах;
- ▶ оцінка сприйняття доброчесності студентства (який % студентів в університеті / на факультеті не списують / не копіюють / не використовують чужі тексти без належного посилання на джерело);

7 Потрібно зазначити, що у даному випадку під проведенням індивідуальних досліджень не маєтись на увазі написання наукових робіт, а самостійне вивчення теми \ питання яке напряму стосується предмету і ефективна презентація результатів цього процесу в структурованій формі.

Заходи для подолання плагіату	Уряд	Органи ліцензування та оцінки якості освіти	Адміністрація університету	Викладачі	Студенти
Введення кодексу доброчесності		X	X	X	X
Активне використання онлайн-платформ для перевірки на плагіат	X		X	X	
Впровадження курсу академічного письма		X	X	X	
Створення Центрів Письма для допомоги студентам у користуванні джерелами			X	X	X
Формування етичної комісії			X	X	X
Моніторинг сприйняття доброчесності		X	X		X
Проведення системи заходів із запобігання недоброчесної поведінки викладачів та студентів		X	X		
Реформування методів оцінки з фокусом на критичне мислення			X	X	X

ВИСНОВКИ:

Академічний плагіат, насправді, є більш багатогранним явищем, ніж може здатися на перший погляд. У цій роботі ми спробували довести, що за своєю суттю, академічний плагіат може вважатися проявом корупції, а відтак, вимагає застосування до боротьби з ним відповідних інструментів, передбачених для боротьби з корупцією. Академічний плагіат не є новою або суто українською національною проблемою, його прояви можна зустріти і в інших більш розвинених країнах. Зокрема, на прикладі Великої Британії ми проаналізували заходи боротьби з плагіатом, їхню ефективність, та прогалини в існуючій системі освіти. Водночас, масштаби цієї проблеми в Україні були та, попри розроблення і набрання чинності профільним законодавством, залишаються значними. Крім того, як показують дані соціологічних опитувань, українські студенти, які вдаються до академічного плагіату, навіть не усвідомлюють цього, а викладачі прояви академічного плагіату толерують. Розроблені нами рекомендації щодо боротьби з академічним плагіатом передбачають комплекс дій, який дозволить сформувати єдиний суспільний запит на позитивні зміни ситуації зі сторони всіх задіяних стейкхолдерів. При їх формуванні ми керувалися рекомендаціями ОЕСР, в яких наголошується, що задля подолання інституційних вад у сфері освіти варто не лише усувати корупціогенні фактори, але й поширювати доброчесність. На

нашу думку, лише таким чином можна викоринити надзвичайно поширену в Україні практику академичного плагіату. Тому, ми пропонуємо наступні заходи для подолання плагіату: введення кодексу доброчесності в університетах, який постійно оновлюється; активне використання онлайн-платформ для перевірки на плагіат; впровадження курсу академичного письма; формування етичної комісії; моніторинг сприйняття доброчесності; реформування методів оцінки з фокусом на критичне мислення. Кожен з цих методів сам по собі не зміг би побороти академичний плагіат, проте, в комплексі ці методи можуть стати ефективними у боротьбі з ним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян. // Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. – 2019. – С. 25.
2. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Матеріали для ознайомлення з результатами проекту №49169. // Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. – 2015. – С. 41.
3. Вітаємо університети з долученням до проекту “Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» [Електронний ресурс] // Academic IQ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://saiup.org.ua/novyny/vitayemo-universytety-z-doluchennyam-do-proyektu-initsiatyva-akademichnoyi-dobrochesnosti-ta-yakosti-osvity>
4. Кодекси честі [Електронний ресурс] // МОН. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2016-08-09-doslidzhennya-27-ukrayinskix-universitetiv-mayut-kodeksi>
5. Лічман Т. Процедура розгляду справ про порушення стандартів академічної чесності (із використанням практик американських університетів) / Т. Лічман. // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. – 2016. – С. 151–171.
6. Мельниченко А. Кодекс честі як інструмент дотримання академічної чесності науковця і освітянина [Електронний ресурс] / А. Мельниченко // Таксон. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
7. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>
8. Плагіат у вищій освіті [Електронний ресурс] // QAA, Агенція за забезпечення якості вищої освіти Великобританії – Режим доступу до ресурсу: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/plagiat_qa.pdf

9. Презентація проекту «Ініціати- ва академічної доброчесності та якості освіти» [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3119625-prezentacia-proektu-iniciativa-akademicnoi-dobrocesnosti-ta-akosti-osviti.html>
10. Проект «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» [Електронний ресурс] // Academic IQ. – 2020. – Режим доступу до ре- сурсу: <https://academiq.org.ua/pro- projekt>
11. Проект сприяння академіч- ній доброчесності в Україні [Електронний ресурс] // Центр ім. митрополита Андрея Шеп- тицького. – 2020. – Режим до- ступу до ресурсу: <https://center. ucu.edu.ua/biblioteka-novyny/ proyekt-spryyannya-akademichnij- dobrochesnosti-v-ukrayini/>
12. Результати опитування студент- ства у 10 ЗВО-учасниках проекту SAIUP: 2016 та 2018 роки. // SAIUP, CEDOS. – 2018. – С. 14.
13. Рівень плагіату у студентських роботах у країнах Європи [Елек- тронний ресурс] // plag.pl. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://aphd.ua/riven-plahiatu-v- studentskykh-robotakh-u-kranakh- ievropy-/>
14. Стадний Є. Деякі рекоменда- ції щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах [Електро- нний ресурс] / Єгор Стадний // SAIUP. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google. com/file/d/ 0ByYt3wkv0LOAd2 8 2 O E t W a T J w X 1 U / v i e w ? r e s o u r c e k e y = 0 - b9FparVMUQwX2NmeA2HQ_g
15. Стан корупції в Україні за оцінка- ми населення, бізнесу та експертів [Електронний ресурс] // НАБУ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://nabu.gov.ua/en/open-office/ biblio/sociologiya/stan-korupciyi-v- ukrayini-za-ocinkami-naselennya biznesu-ta-ekspertiv>
16. Стаття 42 Закону України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/ statja-42.htm
17. Шліхта Н. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу [Електронний ресурс] / Н. Шліхта, І. Шліхта // SAIUP. – 2016. – Режим досту- пу до ресурсу: https://naqa.gov. ua/wp-content/uploads/2019/05/ Academic_Writing_Course.pdf

- 30**

28. Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe [Электронный ресурс] // IPPHEAE. – 2010. – Режим доступа до ресурсу: <http://plagiarism.cz/ippheae/>
29. Integrity of Education Systems A Methodology for Sector Assessment [Электронный ресурс] // OECD. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-ACN-Integrity-of-Education-Systems-ENG.pdf>
30. Klitgaard R. Controlling Corruption / Klitgaard. // University of California Press. – 1988. – С. 69-75.
31. Klitgaard R. On culture and corruption [Электронный ресурс] / Klitgaard // BSG Working Paper Series. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bsg.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-05/BSG-WP-2017-020.pdf>
32. North S. The Idea of a Writing Center [Электронный ресурс] / North // College English. – 1984. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.jstor.org/stable/377047?origin=crossref>
33. Ostrom E. Understanding collective action [Электронный ресурс] / Ostrom // IFPRI. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ifpri.org/publication/understanding-collective-action>
34. Pavela G. Applying the Power of Association on Campus: A Model Code of Academic Integrity / Pavela. // Journal of College and University Law. – 1997. – №1.
35. Sjoberg B. Composition Programs and Practices in Sweden Possibilities for Cross-Fertilization with the United States [Электронный ресурс] / Sjoberg // University of Southern Mississippi. – 2008. – Режим доступа до ресурсу: <https://aquila.usm.edu/dissertations/1123/>
36. South East European Project on Policies for Academic Integrity [Электронный ресурс] // Council of Europe. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/320557316_South_East_European_Project_on_Policies_for_Academic_Integrity_Final_Report
37. UK Quality Code for Higher Education [Электронный ресурс] // QAA. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.qaa.ac.uk/quality-code>
38. What a Difference a Writing Centre Makes: A Small Scale Study [Электронный ресурс] / [R. Yeats, P. Reddy, A. Wheeler та ін.] // ERIC. – 2010. – Режим доступа до ресурсу: <https://eric.ed.gov/?id=EJ922227>
39. What Is Plagiarism? [Электронный ресурс] // Plagiarism.org. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://plagiarism.org/article/what-is-plagiarism>

40. What Is Plagiarism? [Электронный ресурс] // Yale Poorvu Center for Teaching and Learning – Режим доступа до ресурсу: <https://poorvucenter.yale.edu/undergraduates/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism/what-plagiarism>

The background of the page is a white canvas filled with numerous dark purple, semi-transparent geometric shapes. These shapes, which include triangles, quadrilaterals, and polygons of various sizes, are scattered across the page, creating a layered, abstract effect. Some shapes are large and prominent, while others are small and subtle. The overall composition is dynamic and modern.

ТОВ «РЕД ЗЕТ»
Офіс: Київ, вул. Новокосянтинівська, 1В, оф. 10
Підписано в друк 23/09/2020 р.
Наклад 10 шт.; друк цифровий.

acrec.org.ua